

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УПРАВЛІННІ ШКІЛЬНОЮ ОСВІТОЮ В КАНАДІ

Вікторія Павлюк, к.пед.н., доц.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна*

Метою дослідження є виявлення ключових тенденцій в управлінні освітою в Канаді, розкриття їх особливостей для подальших наукових розвідок у галузі практик світової освітньої політики.

Розкрито, що управління освітою в Канаді підпорядковано тришаровій структурі та демократичній участі громади в освіті на рівні шкільних рад.

Виявлено, що уряд Канади відповідно до тенденцій в освіті окреслив такі пріоритети освітньої політики в школах як результати освіти, обмін інформацією про кращі навчальні практики, співпраця за навчальними програмами, сприяння дослідженню освітньої політики, посилення «миттєвих» заходів та покращення доступу до них, підтримка міжнародної діяльності, сприяння академічній мобільності викладачів і студентів, посилення ролі Ради міністрів освіти Канади для створення корисного та ефективного контенту та співпраця з федеральним урядом. Визначено роль батьків в у функціонування шкільних рад Канади та проаналізовано їх вплив на тенденції в наданні освітніх послуг школярам.

Зроблено висновок, що основними загальноканадськими стратегіями в освіті є імплементація програм шкільних показників навчальних досягнень, збір статистичних даних про результати роботи системи освіти; ініціативи в секторі початкової і середньої ланки шкільної освіти; обмін інформацією, підготовка звітів та публікацій з різних аспектів освіти в Канаді; підвищення рівня мобільності студентів після закінчення середньої школи через провінційні та територіальні програми навчання, тощо.

Ключові слова: канадська освіта, управління освітою, провінційна освітня програма, стандартизація, централізація освіти.

Загальновідомо, що освіта в Канаді регулюється провінційними освітніми департаментами та територіальними департаментами і не підпадає під юрисдикцію федерального уряду. Однак, навіть якщо остання суттєво фінансує ланку вищої освіти на базі середньої освіти та діє у відповідності із особливими програмами фінансування Канадської ради з питань навчання («стипендії тисячоліття» для студентів, фінансування канадських науково-дослідних кафедр, організацій на фундаментальні дослідження, тощо), федеральний уряд не має повноважень щодо викладання у початковій та середній школі. Освітня політика канадського уряду не спрямована на вимоги до тотального отримання вищої освіти за умов розвитку робочої сили та глобалізації економіки, проте це входить у повноваження федерального уряду.

Управління системою освіти державними органами Канади завжди здійснювалося за трьома рівнями: провінційним органом влади, проміжним

органом влади – шкільною радою або на шкільному окрузі (місцевому чи регіональному) і школою.

Основні тенденції управління освітою зазначені у декларації провінції Вікторія (1999 р.), в якій міністри освіти провінцій та територій узгодили наступні спільні пріоритетні дії. Зокрема, пріоритет віддається: результатам освіти, обміну інформацією про кращі навчальні практики, співпраці за навчальними програмами, сприянню дослідженню політики, посиленню «миттєвих» заходів та покращення доступу до них, підтримці міжнародної діяльності, сприянню академічної мобільності викладачів і студентів, посиленню ролі Ради міністрів освіти Канади (РМОК) як форуму для створення корисного та ефективного контенту та співпраці з федеральним урядом.

В подальшому вищезгадані пріоритети перетворюються на наступні дії, які РМОК називає «основними загальноканадськими стратегіями». Зокрема, дія програми шкільних показників навчальних досягнень, яка оцінює результати 13 та 16-річних студентів з галузевих дисциплін – математики, читання, письма та природничих наук; збір статистичних даних про результати роботи системи освіти; ініціативи в секторі початкової і середньої ланки шкільної освіти; обмін інформацією, включаючи інформаційні технології, відкрите навчання та авторські права, а також дослідження та розробки в освіті; підготовка звітів та публікацій з різних аспектів освіти в Канаді; підвищення рівня мобільності студентів після закінчення середньої школи через провінційні та територіальні програми навчання.

Слід зазначити, що роль уряду Канади у нав'язуванні стандартів про освіту, централізації навчальних програм та моделей оцінювань знань, наданні більшої влади в освітній сфері батькам, внесенні планів у шкільну академічну успішність є значною. Все це поступово перетворює освіту на товар у сфері послуг і частково урізає професійну самостійність шкіл від внутрішніх суб'єктів та підпорядковує їх зовнішнім критеріям ефективності. Елементи вертикального регулювання, такі як централізація навчальних програм, стандартизація зовнішнього оцінювання, плани результативності академічних досягнень у поєднанні з елементами горизонтальної регуляції – збільшенням ролі батьків в осередку шкільних рад, збільшенням права вибору шкіл, рейтингом шкіл, партнерством та інтеграцією освітніх служб, змушує учасників системи освіти розвивати свою практику відповідно до центральної політики та під її зовнішнім тиском. Сучасний стан управління освітою в Канаді характеризується такими перевагами, як об'єднання ідеологічних орієнтирів, а саме ліберальної та суспільної демократії. Однак, анкетування в канадських школах показує, що роль батьків в шкільній освіті зводиться до статусу споживача товарних освітніх послуг, або, навпаки, збільшення участі батьків у шкільних радах є суттєвим прогресом у плані демократії, метою яких є становлення батьків-акціонерів освітнього бізнесу, які повинні відповідати державним нормам та результатам. Однак в цьому процесі є й негативні сторони – батьки стають начальниками вчителів і не заохочують їх роль як партнерів в освіті. Вищезазначене приводить до висновку, що співпраця між ринком, державою як відповідальною за суспільне благо громадою, мають ідентичні соціальні та культурні цінності, які, однак, відмінні від цінностей ринку.

Проте, якщо шкільні ради повинні все більше застосовувати підхід, орієнтований на клієнта, у своїх взаємостосунках зі школою, то, без сумніву, однією з переваг є збільшення влади батьків у шкільних радах, що призводить до збільшення вибору школи. Зокрема, провінція Альберта завжди була провідною провінцією в цьому питанні. Так, у 1996 році Альберта усунула всі межі шкільних юрисдикцій. Завдяки вилученню певних шкільних районів чи секторів батьки Альберти можуть зареєструвати свою дитину там, де вони бажають, або де є місце для навчання. Також у 1994 році уряд запропонував батькам можливість створити статутні школи – це приватні школи в рамках публічної системи, і таким чином, надав батькам реальні засоби для здійснення свого права на вибір у навчанні власних дітей. Також на сьогоднішній день в Альберті існує близько десятка чартерних шкіл. У Британській Колумбії, Альберті, Саскачевані, Манітобі та Квебеку приватна освіта фінансується урядом з розрахунку 50%. Такі незалежні чи приватні школи відрізняються одна від іншої тим, що одні засновані на релігійній базі, інші орієнтуються на особливу філософію чи педагогіку, а інша – на роботі з елітною категорією населення.

Провінція Онтаріо не фінансує приватні школи безпосередньо, але завдяки законопроекту «Про справедливість у податковому кредиті на освіту», проголосованому в 2001 році, батьки, які навчають своїх дітей у приватній школі, можуть стягувати з щорічних зборів до 3500 доларів за кожну дитину. Для порівняння, у 1986 року уряд Онтаріо повністю фінансував католицький сектор релігійної освіти (початкова та середня школа).

Під час останньої виборчої кампанії в Квебеку (2003 р.) вибір школи став центральним або, принаймні, важливим питанням виборчої кампанії. Однак вибір школи вже значною мірою сприяє нинішній політиці: уряд Квебеку фінансує приватну шкільну мережу зі ставкою 50%. Ця мережа є важливою, особливо у середній шкільній ланці, де вона приваблює 20% студентів. На багатьох шкільних радах там, де спостерігається зменшення кількості студентів, зростає конкуренція за цих студентів. Також можна зареєструвати свою дитину в школі, якою керує інша шкільна рада з метою отримання конкретних послуг, якщо є місця у школі. У Квебеку батьки добре ознайомлені з можливостями стратегій вибору школи для своєї дитини. Успіх рейтингу середніх шкіл залежить від попиту батьків, які часто поводяться як споживачі з точки зору освіти і готові чинити тиск на шкільні ради за свою свободу вибору. На початку тисячоліття провінція Манітоба також збільшила вибір батьків у школах.

Від 1990 року Верховний Суд зобов'язав провінції забезпечити власні мовні меншини доступом до управління своїми школами. Якщо перша розробка уряду залишається маргінальною, вона все ще являє собою додатковий вибір, що пропонується батькам у системі освіти, то друга з 1995 року керується підписаними угодами між федеральним урядом, як джерелом фінансування, та всіма провінціями і територіями Канади. Зокрема, ці угоди призвели до створення франкофонних шкільних рад. Така політика посилила власні сили батьків щодо орієнтацію на стратегії функціонування шкіл і створила свого роду конкуренцію між школами, зобов'язавши їх позиціонувати себе на «ринку» шкільної освіти та адаптувати відповідні стратегії.

Отже, сучасні тенденції управління шкільною освітою в Канаді полягають у впровадженні таких стратегій, як імплементація програм шкільних показників навчальних досягнень, збір статистичних даних про результати роботи системи освіти; ініціативи в секторі початкової і середньої ланки шкільної освіти; обмін інформацією, підготовка звітів та публікацій з різних аспектів освіти в Канаді; підвищення рівня мобільності студентів після закінчення середньої школи через провінційні та територіальні програми навчання, тощо.

Література

1. Brassard, A., C. Lessard, J. Lusignan (2003). La liberté de choix existe déjà au Québec, in M.Venne (sld.), L'annuaire du Québec, 439-452. Montréal : Fide
2. Merrien, F.-X. (1998). De la gouvernance et des Etats Providence contemporains, *Revue internationale des Sciences Sociales*, 61-71.
3. Sutherland, Stephanie, St.Hilaire, Brenda, & Anderson, Stephen E. (2004). Policy Narrative for Manitoba. Ontario Institute for Studies in Education of the University of Toronto.
4. Weiner, H. (2003). Le financement de l'éducation publique – une privatisation furtive ?, 14e conférence annuelle de la CAPSLE, Jasper, Alberta, avril 2003. FCE.